

SOININ VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Lapsuus lähellä luontoa.

Pieni on kaunista.

Sisällys:

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA SOININ PAIKALLINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA.....	4
1.1 Lapsen vasu.....	5
1.2 Ryhmävasu.....	6
2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	6
2.1 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua.....	8
2.2 Varhaiskasvatuksen arvoperusta.....	10
2.3 Oppimiskäsitys.....	13
2.4 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.....	14
2.5 Laaja-alainen osaaminen.....	15
3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI SOINISSA.....	17
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaate	18
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	19
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	20
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	20
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	21
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	21
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	23
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	26
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	26
Monialainen yhteistyö	27
4. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	29
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	29
4.2 Pedagoginen dokumentointi	31
4.3 Monipuoliset työtavat	31
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	33

4.5 Oppimisen alueet	33
Kielten rikas maailma	34
Ilmaisun monet muodot	36
Minä ja meidän yhteisömme	37
Tutkin ja toimin ympäristössäni	39
Kasvan, liikun ja kehityn	40
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	42
4.6.1. S2 opetus Soinissa	43
4.6.2. Kaksikielinen varhaiskasvatus	44
5. LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI SOININ VARHAISKASVATUKSESSA	46
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	46
5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	48
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	49
5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	50
5.5. Toiminta siirtymävaiheessa	50
6. VAIHTOEHTOISEEN PEDAGOGIIKKAAN TAI ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS	50
7. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN SOININ VARHAISKASVATUKSESSA	51
LIITTEET:	
LIITE 1: KAVERITAITOJEN VAHVISTAMISEN SUUNNITELMA	52.

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Soinin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Soinin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma perustuu Opetushallituksen laatimiin valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä velvoittava määräys, joka antaa ohjeistuksen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisen keskeisistä sisällöistä ja tavoitteista, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Esiopetus järjestetään Soinissa osana koulun toimintaa.

Soinin varhaiskasvatuksen arvoperustan mukaisesti varhaiskasvatusta toteutetaan kunnassamme **SUURELLA SYDÄMELLÄ, lapsuutta suojellen, perheitä tukien ja erilaisuutta arvostaen** sekä inklusion periaatteita noudattaen. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on huomioitu Soinin kuntastrategia, jossa painopistealueina ovat elinvoimainen kunta, sujuva arki Soinissa sekä kiinnostava elinympäristö. Soinin kunnalle erityisen tärkeitä ovat lapset ja nuoret, joille halutaan tarjota hyvät eväät elämään ja vahva kotiseutuyhteisyys, joka kantaa elämässä eteenpäin. Tärkeää on lapsiperheiden arjen sujuvuus, sekä luonnon tarjoamat mahdollisuudet ja elämykset kestävä kehityksen periaatteita unohtamatta. Keskeisellä sijalla on myös yhteisöllisyys, jonka pohjana on luottamus ja arvostus eri toimijoiden kesken. Yhdessä olemme enemmän.

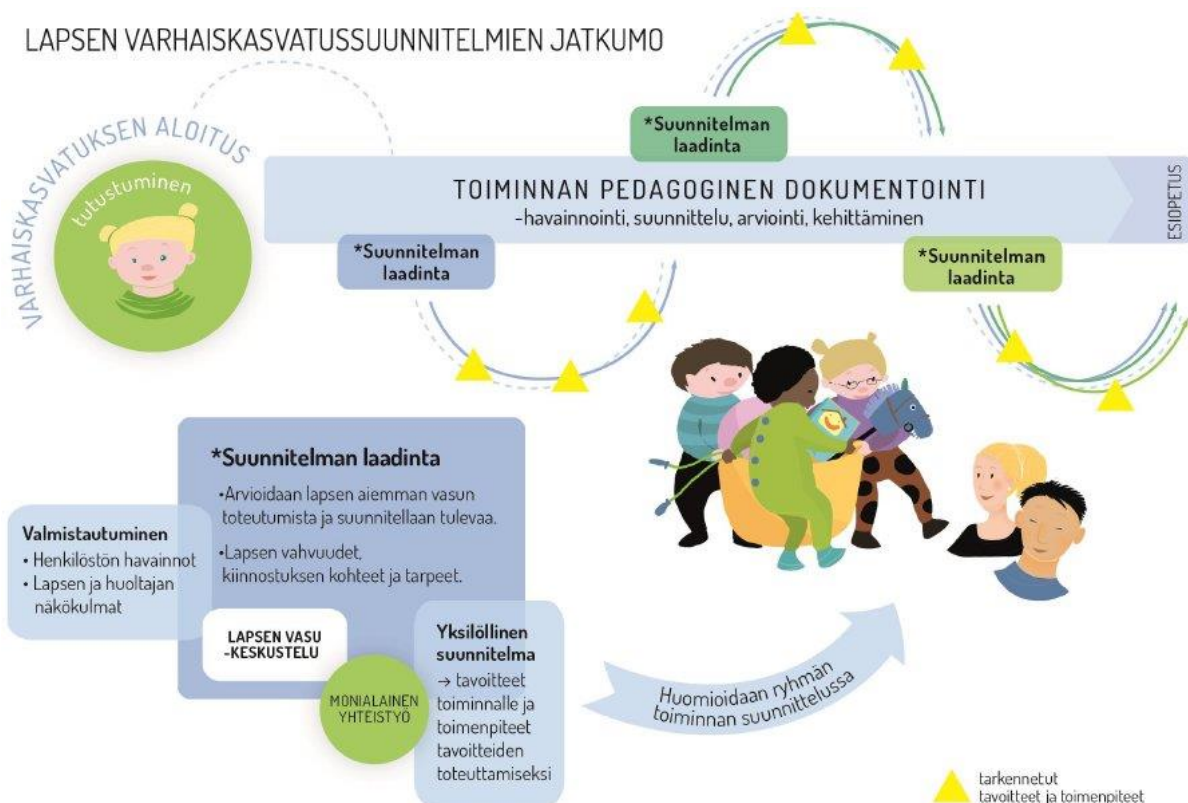
Soinin kunnan varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on ollut osallisena koko varhaiskasvatuksen henkilöstö, varhaiskasvatuksessa olevat lapset ja heidän huoltajansa, sekä muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja. Lasten haastattelujen, vanhempien kyselyjen sekä yhteistyöpalaverien kautta jokaisella taholla on ollut mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa suunnitelman sisältöön.

Soinin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma, **Soinin vasu**, on laadittu suomen kielellä, ja sen hyväksyy kunnan sivistyslautakunta. Soinin vasu on nähtävänä Soinin kunnan internetsivuilla sekä Pedanet-sivustolla <https://peda.net/soini/varhaiskasvatus/lp>. Soinin paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutetaan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa ja sitä arvioidaan ja täydennetään vuosittain. Huoltajien osallisuutta varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnissa ylläpidetään vasukeskusteluissa, vanhempainilloissa, sekä vuosittain tehtävien tyytyväisyyskyselyjen avulla.

1.1. Lapsen vasu

Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, **lapsen vasu**, yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, sekä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Lapsen vasun lähtökohtana on lapsen etu ja tarpeet, henkilöstön havainnot lapsesta, lapsen ja hänen huoltajiensa näkökulmat sekä lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Lapsen vasun rakenne pohjautuu valtakunnalliseen ohjeistukseen. Lapsen vasuun kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Tarpeen mukaan lapsen vasua täydennetään lapsen henkilökohtaisella lääkehoitosuunnitelmalla.

Lapsen vasu on jatkuva prosessi, jossa varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja niiden edellyttämiä käytäntöjä muokataan tarpeiden mukaan lapsen havainnoinnista saadun tiedon, toiminnan dokumentoinnin ja arvioinnin, sekä vanhempien kanssa käytävien vasukeskustelujen pohjalta. Lapsen vasun toteutumisesta sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen sekä oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen vasun tavoitteita arvioidaan vanhempien kanssa vähintään kerran vuodessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan sekä mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta ja tuen tarpeista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on myös toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline.

1.2. Ryhmävasu

Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien lisäksi jokaisessa lapsiryhmässä laaditaan ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, **ryhmävasu**. Ryhmävasu on kasvattajatiimin työväline, johon kirjataan lapsiryhmän pedagoginen suunnitelma varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi vasuperusteiden mukaisesti. Ryhmävasussa kuvataan miten kasvattajat toimivat, miten oppimisympäristö tukee lasten oppimista ja miten lasten tarpeet, mielenkiinnon kohteet ja osallisuus huomioidaan. Ryhmävasun toteutumista arvioidaan kasvatushenkilöstön tiimipalavereissa ja sitä muokataan arvioinnin esiin tuomien tarpeiden mukaisesti. Ryhmävasun ja lasten vasujen laatimisesta vastaa kunkin lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista lasten kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Varhaiskasvatukseen osallistuminen edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, sekä ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus myös tukee huoltajia heidän kasvatustyössään ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

Varhaiskasvatuslaissa määritellyt tavoitteet sekä velvoite huomioida lapsen etu varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja toteutettaessa ovat koko toiminnan perusta.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on...

Toimia yhdessä lapsen ja hänen vanhempansa tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi, sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tuketuksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.

Antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

Turvata lasta kunnioittava toimintatapa sekä mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä.

Varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö.

Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteisiä oppimiskokemuksia.

Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja elinikäistä oppimista sekä koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti

Edistää jokaisen lapsen iän ja kehitystason mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia.

Varhaiskasvatuslaki velvoittaa kuntia järjestämään varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatusta järjestetään sekä kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. Soinissa varhaiskasvatusta toteutetaan Laulumaan päiväkodissa (jossa järjestetään myös vuorohoitoa) sekä perhepäivähoidossa.

Alle kouluikäisillä lapsilla on lain mukaan subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen, ja lapsen huoltajat ovat oikeutettuja päättämään lapsensa varhaiskasvatukseen osallistumisesta työ- tai opiskelutilanteestaan riippumatta. Esiopetuksessa olevalla lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen siihen saakka, kun hän aloittaa oppivelvollisuuskoulun.

2.1. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on oleellinen osa koko kunnan koulutusjärjestelmää. Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä varhaiskasvatus on kytketty tiiviisti osaksi elinikäisen kasvun ja oppimisen polkua sekä opetussuunnitelmien jatkumoa. Soinissa laaditaan yksi kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jota toteutetaan kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan, ja toimintaa suunnitellaan, arvioidaan, ja kehitetään säännöllisesti.

Varhaiskasvatus on keskeinen lapsia sekä heidän perheitään koskeva palvelu, johon suurin osa lapsista osallistuu ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on mahdollistaa sujuvat siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana (esim. lapsiryhmästä tai varhaiskasvatuspaikasta toiseen), sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirryttäessä. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajien kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Ennen siirtymävaihetta lapsille annetaan mahdollisuus tutustua uuteen ympäristöön. Tietojen siirtämisessä voidaan huomioida varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa on kuvattu lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia tietoturvasäädöksiä.

Käytännöt varhaiskasvatuksen nivelvaiheissa

Lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen	- Huoltajat käyvät ensimmäisen keskustelun lapsen varhaiskasvatuksen tarpeesta, hoitoajoista sekä muista toiveista tai sijoitukseen vaikuttavista asioista päiväkodin johtajan kanssa. Em. pohjalta tehdään sijoituspäätös ja lapsen hoitosopimus. Huoltajille lähetetään päätöksen mukana tiedotteet varhaiskasvatuspaikasta sekä omasta lapsiryhmästä ja ohjeet Päikyn käytöstä. - Huoltajat ovat yhteydessä lapsen tulevaan varhaiskasvatuspaikkaan, lapsiryhmään ja kasvatushenkilöstöön, ja sopivat tutustumisesta sekä muista käytänteistä. Riittävät tutustumiskäynnit, keskustelut varhaiskasvatuksen toiminnoista huoltajien kanssa, sekä hoitosuhteen alun tiivis raportointi lapsen päivästä, esimerkiksi tekstiviestillä tukevat varhaiskasvatuksen aloitusta.
Lapsi siirtyy toiseen varhaiskasvatuksen ryhmään	- Lapsen ryhmän henkilöstö on yhteydessä huoltajiin siirron suunnitteluvaiheessa. Myös huoltajat voivat esittää toiveen siirrosta toiseen ryhmään. - Ryhmästä toiseen siirtymisessä käydään henkilökunnan kesken siirtopalaveri. - Lapsen vasu ym. paperit siirretään uuteen ryhmään vanhempien suostumuksella. - Lapsi käy tutustumassa uuteen ryhmään
Lapsi siirtyy toiselle paikkakunnalle	Pyydettyessä siirretään kopio lapsen vasusta ym. papereista huoltajien luvalla uuteen kotikuntaan
Lapsi siirtyy esiopetukseen	- Siirtopalaveri varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön kesken - Lapsi käy tutustumassa tulevaan esiopetusryhmään. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tutustuu jo eskaria edeltävän kevään aikana tuleviin esikoululaisiin (Vekarat ja Viikarit -ryhmissä)

Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen hänen yksilöllinen kehityksensä ja tarpeensa huomioiden. Lapsen tunteminen edellyttää lapsen sensitiivistä kohtaamista ja mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä. Tiivis yhteistyö huoltajien ja henkilöstön välillä tuo lasten elämään turvallisuutta ja jatkuvuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen perheen kohtaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Yhteistyön säännöllisyys on myös merkittävää, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaisi lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

2.2. Varhaiskasvatuksen arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat:

- lapsen edun ensisijaisuus
- lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun
- lapsen mielipiteen huomioonottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus
- inklusiiviset periaatteet sekä lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

**Lasta tuetaan ja rohkaistaan
ja hänen kaikinpuolisesta
turvallisuudestaan huolehditaan**

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioonotetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään, sekä yhteisönsä jäsenenä. Yhteistyön huoltajien kanssa tulee olla avointa ja luottamuksellista, niin että yhteiset tavoitteet voidaan tehdä lapsen parhaaksi.

**Lasta kuunnellaan ja hänen
ajatuksiaan arvostetaan**

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan, ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen, sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon, sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Kasvattajat ohjaavat lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti, sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa.

**Lasta kannustetaan
ilmaisemaan tunteensa ja häntä autetaan
ymmärtämään oikea ja väärä**

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan, sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan, sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa. Hänellä on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteitaan, sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

**Lapsi huomioidaan yksilöllisesti
ja häntä tuetaan hänen kasvussaan,
oppimisessaan ja kehityksessään**

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä asioista riippumatta. Henkilöstön tulee luoda hyväksyvä ja moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

**Jokainen on arvokas omana
ainutlaatuisena persoonanaan.
Erilaisuus on rikkautta!**

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin, ja kunnioittava suhtautuminen perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin, sekä kasvatuskäytäntöihin luo edellytyksiä hyvälle kasvatustyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

**Vaalimme tasa-arvoa ja
kunnioitamme toisiamme**

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunteita ja ajatteluaan sekä esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa lasten myöhemmille elintavoille.

**Toimimme
lapsille esimerkkinä kestävä kehityksen
periaatteiden mukaisesti**

2.3. Oppimiskäsitys

Soinin varhaiskasvatuksessa oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten sekä lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltaista, sillä lasten synnynnäinen uteliaisuus ja halu oppia uutta, sekä kerrata ja toistaa asioita tapahtuu kaikkialla. Oppimisessa yhdistyvät, tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Lapsille annetaan mahdollisuus oppia leikkien, liikkuen, tutkien, kokeillen, itseään ilmaisten, sekä ympäristöään havainnoiden.

Parhaiten lapset oppivat voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Sensitiivisellä suhtautumisella lapseen, iloisella leikinomaisuudella, välittävällä läsnäololla ja mahdollisimman pysyvillä vuorovaikutussuhteilla lasten ja aikuisten välillä pyritään luomaan turvallinen ja oppimista edistävä ilmapiiri, jossa lapsi voi kokea myönteisiä tunnekokemuksia oppimisensa tueksi.

Vertaisryhmässä toimiminen sekä kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat myös lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Kasvattajat tukevat ja ohjaavat lasta hänen oppimisessaan ja auttavat näin lasta saamaan onnistumisen kokemuksia sekä kokemaan iloa omasta toiminnastaan ja oppimisestaan.

Leikillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle. Leikki on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapsi samalla oppii monenlaisia taitoja ja omaksuu tietoa. Soinin varhaiskasvatuksessa ymmärretään leikin itseisarvo lapselle, sen pedagoginen merkitys oppimisessa sekä lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Lasten oppimisen tukemiseksi ja edistämiseksi

- havainnoidaan lasten leikkejä ja toimintaa
- selvitetään lasten mielenkiinnon kohteita
- tutustutaan lapsiin heidän huoltajiensa asiantuntemusta hyödyntäen
- dokumentoidaan havaintoja sekä tietoa monipuolisesti eri välineitä ja menetelmiä hyödyntäen
- muokataan oppimisympäristöä houkuttelevaksi siten, että lapset saavat uusia tietoja ja taitoja leikkien, liikkuen, tutkien, ja kokeillen

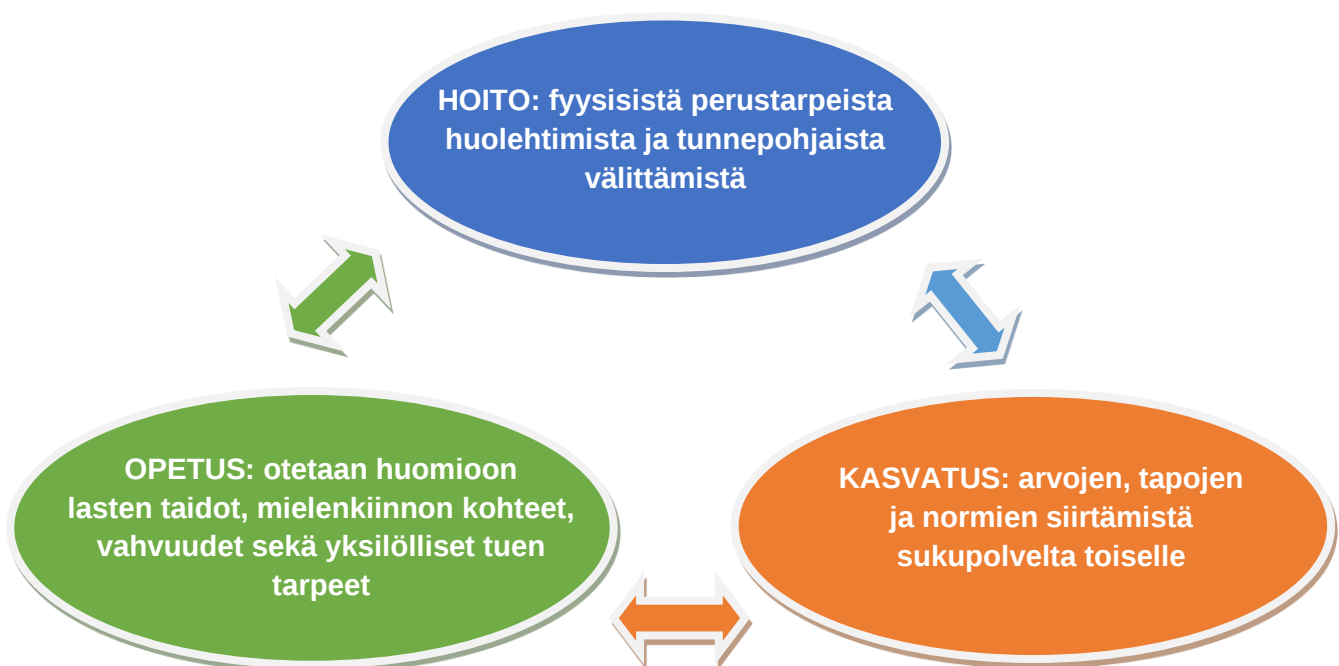
2.4. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Pedagogisesti painottunut varhaiskasvatus tulee näkyviin varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagoginen toiminta on tietoista, sensitiiviseen havainnointiin perustuvaa, suunnitelmallista ja tavoitteellista. Ammattitaitoinen henkilöstö ymmärtää miten lasten kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaiten edistää. Lähtökohtana ovat lapsen kiinnostuksen kohteet ja tarpeet, kehittyvät valmiudet, ja oppimisen alueet. Toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen ovat laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytys.

Pedagogisen toiminnan kokonaisvaltaisuus toteutuu:

- Lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa
- Lasten omaehtoisessa, sekä lasten ja kasvattajien yhdessä ideoimassa toiminnassa
- Kasvattajien suunnittelemassa toiminnassa

Vuorovaikutus tapahtuu turvallisessa ilmapiirissä, joka luodaan yhteisesti sovituilla säännöillä ja toimintatavoilla, sekä lapsen sensitiivisellä ja arvostavalla kohtaamisella. Turvallisessa ilmapiirissä lasten on helppo näyttää erilaisia tunteita ja opetella myös niiden säätelyä. Lasten hoitotilanteet ovat varhaiskasvatuksessa samanaikaisesti aina myös kasvatus- ja opetustilanteita:

2.5. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja, sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen miten lapset käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet, sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää yksilönä ja yhteisön jäsenenä kasvamista, ja kehitys jatkuu läpi elämän. Varhaiskasvatuksen laadukas ja suunniteltu pedagoginen toiminta vahvistaa lapsen laaja-alaista osaamista.

Lapset oppivat
tutkimalla, toimimalla,
ihmettelemällä ja
oivaltamalla

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta

Laaja-alainen osaaminen

Ajattelu ja oppiminen	Vuorovaikutus muiden ihmisten ja ympäristön kanssa, sekä monipuoliset ja merkitykselliset kokemukset kehittävät lasten ajattelua ja oppimista. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle annetaan tilaa, ja lapsia kannustetaan sinnikkyuteen, sekä ohjataan uskomaan omiin kykyihin.
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Kasvattajat toimivat esimerkkinä lapsille erilaisten ihmisten, sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja eri- laisten ihmisten kanssa.
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Itsestä huolehtimiseen, terveyteen, ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja, sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Lapsen itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan, heitä autetaan ja kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua, sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista.
Monilukutaito	Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla mm. kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.
Digitaalinen osaaminen	Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea yhteistyössä kotien kanssa lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta. Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa.
Osallistuminen ja vaikuttaminen	Lasten oikeus on tulla kuulluksi, ja saada osallistua omaan elämään vaikuttaviin asioihin. Varhaiskasvatus tukee lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja, sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lapset saavat suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa samalla oppien vuorovaikutustaitoja, sekä yhteisiä sääntöjä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuuleminen, ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri Soinissa

Soinin varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuri tunnustetaan keskeiseksi laatutekijäksi, jolla on suuri merkitys varhaiskasvatuksen toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen. Varhaiskasvatuksen johdon tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri yksiköissä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Sitä muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat, ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniinsä riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitystä vai ei.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu mm:

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja –käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Varhaiskasvatuksessa kaikki työtavat tukevat lapsen kehitystä ja oppimista, ja ne ovat pedagogisesti perusteltuja. Henkilöstö tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja toimia. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille, sekä kestäväälle elämäntavalle.

Jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen on myös varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista sekä vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin.

Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, sekä arviointia ja kehittämistä sisältäen kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle, sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää säännöllisesti. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen, ja uskomusten merkityksen, sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää koko yhteisöä osallistava, toisia arvostava, ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä, ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu, jota tulee pohtia tapaus- ja tilannekohtaisesti sekä yksittäisen lapsen, lapsiryhmän, että yleensäkin lasten kannalta.

Osallistavaa toimintakulttuuria edistetään luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Viikoittaiset tiimi- ja yhteisöpalaverit, kuukausittaiset pedagogiset palaverit ja henkilöstöpalaverit, suunnittelu- ja kehittämisspäivät sekä kehityskeskustelut toimivat foorumeina yhteisen arvoperus-

tan ja oppimiskäsityksen pohtimiselle, sekä toimintakulttuurin arvioinnille ja kehittämiselle. Työyhteisöä rohkaistaan kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria, jossa jaetaan osaamista. Lapsille ja huoltajille luodaan mahdollisuuksia olla mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja myös toisiltaan. Soinin varhaiskasvatuksessa arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä, annetaan tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille, ja rohkaistaan sekä lapsia että aikuisia jakamaan ajatuksiaan. Yhteisön jäseniä kannustetaan kokeiluihin, yrittämiseen ja sinnikkyyteen. Erehtyminen on myös osa oppimista. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tärkeää on toiminnan jatkuva arviointi ja kehittäminen, sekä olemassa olevien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen. Henkilöstöä kannustetaan myös ammatilliseen kehittymiseen. Oman työn säännöllinen arviointi, yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman osaamisen ja tiedon jakaminen, sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

OHHOH!
LUMIKUNINGATAR ON YÖN
AIKANA KÄYNYT
RAKENTAMASSA JÄÄLINNANSA
LASTEN NUKKARIIN.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Soinin varhaiskasvatuksessa nähdään tärkeänä leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä kehittäen leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Yhdessä tekeminen ja leikin ilon kokeminen on myös tärkeää oppimisen kannalta.

Kaikkia yhteisön jäseniä kannustetaan kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun, ja luovuuteen. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille, ja elämyksille annetaan tilaa, ja mahdollistetaan leikkirauha, sekä keskittyminen leikkiin. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö, sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Toisia yhteisön jäseniä kunnioitetaan ja yhteistyötä arvostetaan. Lapsia rohkaistaan hyvään vuorovaikutukseen sekä ryhmän jäsenenä toimimiseen. Lasten vertaissuhteiden syntymistä tuetaan ja syntyneitä ystävyys-suhteita vaalitaan. Ristiriitoihin puututaan, ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseksi.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Soinin varhaiskasvatuksessa on tavoitteena edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta, ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön, ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä, ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta edistetään kohtaamalla lapsia sensitiivisesti, ja luomalla heille myönteisiä kokemuksia kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Osallisuuden edistämiseksi lapsia ja huoltajia kannustetaan tulemaan mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Vanhemmille tarjotaan myös vuosittain mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen laajemminkin osallistumalla varhaiskasvatuksen vanhempainryhmän toimintaan. Tasa-arvoisessa toimintakulttuurissa jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä, ja kaikkia kohdellaan yhdenvertaisina. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta, joten erilaisuus nähdään rikkautena. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Toimintakulttuurin kehittämiseksi onkin tärkeää keskustella työyhteisössä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista. Tärkeää on myös pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa.

Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Lapsia rohkaistaan tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä tunnistetaan ja niihin puututaan hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehittymistä tuetaan myönteisen ja kannustavan vuorovaikutuksen avulla.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa. Soinin varhaiskasvatuksessa kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on jokaisen perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä, sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista, sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä, sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti. Henkilöstö kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön, ja tiedostaa olevansa kielellisenä mallina lapsille.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Soinin varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Viikoittain liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona, sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla päivän aikana mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää myös omalta osaltaan hyvinvointia.

Fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta huolehtiminen on tärkeää koko yhteisön osalta. Lasta suojellaan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsi kohdataan sensitiivisesti, ja häntä lohdutetaan, kun hän tarvitsee lohdutusta. Tunnetaitokasvatus on keskeisellä sijalla jokaisessa lapsiryhmässä aina pienimmistä alkaen. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja nimeämään erilaisia tunteita ja eläytymään toisen asemaan satujen, lorujen, kuvakorttien, tunnetaito-ohjelmien, draaman, leikkien ym. avulla.

Soinin varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Aikuisilla on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Soinin varhaiskasvatushenkilöstö on osallistunut turvataito- ja kiusaamisen ehkäisemiskoulutuksiin, ja koulutuksia päivitetään vuosittain. Jokaisessa lapsiryhmässä on käytössä MiniVerso -materiaali, jonka avulla opetellaan lasten kanssa vertaissovittelua riitatilanteissa. Em. lisäksi lapsiryhmissä käytetään myös muita turva- ja tunnetaitojen oppimista sekä kiusaamisen ennaltaehkäisyä edistäviä oppimateriaaleja. Soinin varhaiskasvatuksessa on otettu kiusaamisen ehkäisemiseksi käyttöön myös kaveritaitojen vahvistamisen suunnitelma (LIITE 1)

Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, liikennekasvatus, sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Henkilöstö ylläpitää ensiaputaitojaan osallistumalla joka kolmas vuosi ensiapukursseille ja paloturvallisuus, ym. koulutuksia järjestetään tarpeen mukaan. Päiväkodissa järjestetään vuosittain yhteistyössä palo- ja pelastustoimen kanssa poistumisharjoitus, jossa myös lapset ovat mukana.

Varhaiskasvatuksen kaikissa toiminnoissa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntapa. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Soinin varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Lapset perehtyvät materiaalien uusiokäyttöön ja ekologiseen ajatteluun toteuttamalla kierrätystä yhdessä aikuisten kanssa.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen, sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä sekä tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden.

Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä. Tärkeällä sijalla ovat myös sisäilman laatu ja oppimisympäristön siisteys.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan.

Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat ja leikit sekä heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Oppimisympäristöjä suunniteltaessa ja muokattaessa otetaan huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua. Lapsia tuetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä, heitä rohkaistaan kysymään, ja heidän kysymyksiinsä vastataan.

HEI, TÄÄLLÄ
PÖRISEE SE ÖTÖKKÄ JOSTA ME
LUETTIIN! SE, JOLLA ON JALOISSA
PUSSIT, JOISSA SE VIE SITÄ
SIITEPÖLYÄ TOISIIN KUKKIIN!

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Soinin varhaiskasvatuksessa hyödynnetään päiväkodin lähellä olevaa leikkipuistoa, lähimetsää ja läheisen koulun tarjoamia liikuntamahdollisuuksia (liikuntasali, pallokentät,

luistelukaukalo, hiihtoladut) liikunta- ja luontoelämysten sekä monenlaisen oppimisen paikkoina. Hyvin hoidetut patikkapolut nuotiopaikkoineen ja pitkospuineen tarjoavat myös elämyksiä ja laajentavat oppimisympäristöä retkipäivien myötä. Kuninkaanjoki keväisine kuohuineen sekä päiväkodilta kävelymatkan päässä oleva Lauttonen ovat myös lapsia kiinnostavia retki- ja tutkimuskohteita vesistöjen äärelle.

Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa (digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä) tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja fyysiset sekä virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, paloasemalle, teatteriesityksiin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

3.3 Yhteistyö Soinin varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö nähdään Soinin varhaiskasvatuksessa ensiarvoisen tärkeänä. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

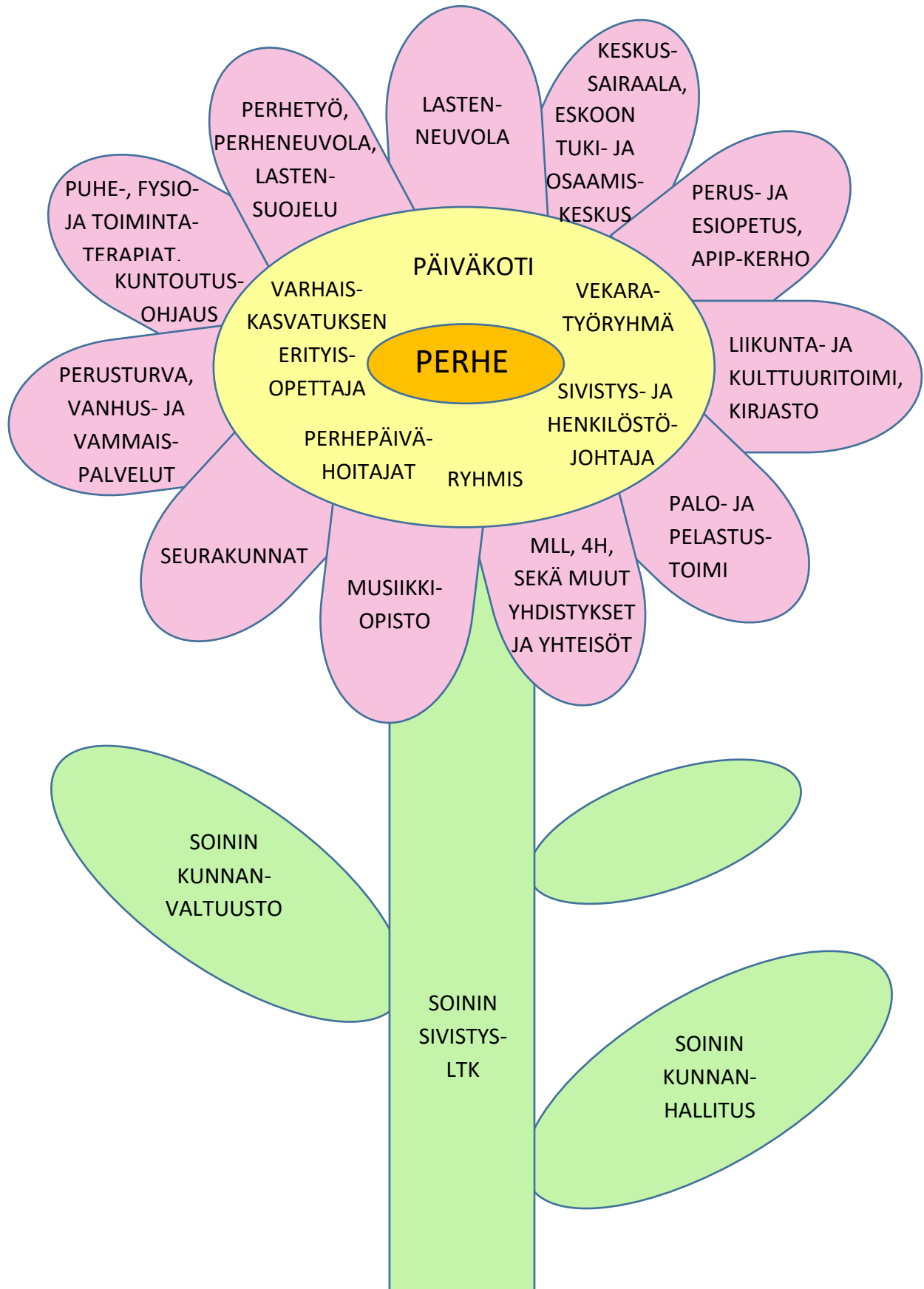
Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Soinin varhaiskasvatuksessa yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet, sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa lasta tuotaessa ja haettaessa. Kannustavat sekä lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Päivän tapahtumista ja lapsen oppimisesta kerrotaan aika ajoin huoltajille myös kuvien välityksellä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyö huoltajien kanssa on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, vaihtaessa varhaiskasvatusryhmää tai siirtyessä esiopetukseen. Yhteisellä keskustelulla on erityisen tärkeä tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista sekä laadittaessa lapselle tehostetun tai erityisen tuen suunnitelmia.

Lasten huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan sekä kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Kasvatushenkilöstön ja huoltajien yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Soinin varhaiskasvatuksessa tiedotuskanavana käytetään pääsääntöisesti Whatsapp-sovellusta, Pedanet-sivustoa sekä Päikky-sovellusta. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä huoltajien verkostoitumisen, erilaisissa tilaisuuksissa tapahtuvan yhteisen toiminnan sekä vanhempainryhmään osallistumisen kautta.

Monialainen yhteistyö Soinin varhaiskasvatuksessa

Soinissa yhteistyö eri tahojen kanssa on tärkeä osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Varhaiskasvatuksessa toimii moniammatillinen työryhmä, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa konsultatiivisiin yhteistyöpalavereihin. Ryhmän tehtävänä on suunnitella ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa oleville, kehitykseensä tai oppimiseensa tukea tarvitseville lapsille. Lapsen vasua tai erityisen tuen suunnitelmaa tehtäessä yhteistyöpalaverissa voi huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön edustajan lisäksi olla tarvittaessa myös muita lapsen ja perheen kanssa työskenteleviä eri alojen asiantuntijoita.

Soinin varhaiskasvatus tekee säännöllistä yhteistyötä myös lastenneuvolan kanssa. Lapsen 4-vuotistarkastusta varten täytetään havainnointilomake, jonka huoltajat toimittavat neuvolaan lapsen terveystarkastuksen yhteydessä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia, sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä. Neuvolan terveydenhoitajan kanssa voidaan myös olla yhteistyössä lapsen asioista muulloinkin, jos vanhemmat ovat myöntäneet siihen luvan.

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja Soinin ev.lut seurakunnan kanssa on myös säännöllistä seurakunnan kerhon kokoontuessa Soini-talolla 3-5-vuotiaiden ryhmissä, seurakunnan työntekijöiden vieraillessa päiväkodilla 1-3-vuotiaiden ryhmissä, sekä yhteisesti järjestettävien tapahtumien muodossa. Lasten osallistumisesta seurakunnan järjestämään toimintaan pyydetään vanhemmilta kirjallinen lupa.

KYLLÄPÄS
PALOMIEHILLÄ ONKIN
PALJON TARVIKKEITA.
JOKOHAN KOHTA PÄÄSTÄÄN
HURISTELEMAAN
PALOAUTOKYYDILLÄ?

Yhteistyö kirjasto- ja kulttuuripalveluiden kanssa on erittäin tiivistä kirjojenlainausreissujen, satutuntien, ym. toimintojen ja tapahtumien myötä, ja yhteisiä tapahtumia järjestetään myös koulun, MLL:n, 4H:n, liikuntatoimen, palo- ja pelastustoimen, jne. kanssa. Laulumaan päiväkodissa järjestetään poistumisharjoitus varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelman mukaisesti vuosittain palo- ja pelastustoimen johdolla. Yhteistyö on säännöllistä myös musiikkiopiston kanssa. Musiikkileikkikoulu muuttui maksuttomaksi alle kouluikäisille lapsille ja kokoontuu viikoittain (ryhmittäin): maanantaisin päiväkodilla sekä perjantaisin Soini-talolla. Musiikkileikkikouluun voivat osallistua myös ne lapset, jotka eivät ole kunnallisessa varhaiskasvatuksessa.

Lasten kanssa tehdään vierailuja soinilaisiin yrityksiin ja vanhempien työpaikoille, joten lapsilla on mahdollisuus tutustua soinilaiseen työ- ja elinkeinoelämään. Maaseutupitäjänä Soini tarjoaa lapsille mahdollisuuden tutustua myös mautilojen elämään maatilaretkien muodossa. Vierailuja tehdään myös vanhusten ja kehitysvammaisten hoitokoteihin ja kutsutaan niiden asukkaita vastavuoroisesti kyläilemään. Moninaisissa usein tai harvemmin tapahtuvissa tilanteissa yhteistyö on myös tärkeää teknisen toimen, ravitsemus- ja siivouspalveluiden, kuntapäättäjien, poliisin, Seinäjoen keskussairaalan, Eskoon keskuslaitoksen, terveydenhuollon, hammashoitolan, lähikuntien varhaiskasvatusalan toimijoiden, henkilöstön täydennyskoulutusta järjestävien tahojen, varhaiskasvatusalanammattilaisia kouluttavien oppilaitosten, ym. kanssa.

KIVA KUN SÄ ANNAT
MEILLE NIITÄ SUN VILLOJA, NIIN
MUMMU VOI KUTOA MULLE
UUDEN PIPON

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen Soinissa

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta ja toteuttaminen on kokonaisvaltaista, ja sen tavoitteena on oppiva ja hyvinvoiva lapsi.

Pedagoginen toiminta muodostuu

- laaja-alaisesta osaamisesta
- oppimisen eri alueista
- lasten mielenkiinnon kohteista ja tarpeista

Pedagogisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys (ks. Edellä), niihin pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö, työtavat ja lapsen tuki.

Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa siten, että lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessäideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan.

Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan sekä paikallisen että lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman mukaan siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus edetä oppimisessaan omien kykyjensä pohjalta. Suunnittelun lähtökohtana ovat lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat. Näiden pohjalta suunnitellaan ja toteutetaan laaja-alaisia oppimiskokonaisuuksia, joissa yhdistetään oppimisen eri alueita. Oppiminen on siten kokonaisvaltaista, ja lapsi on itse aktiivinen toimija. Toimintaa seurataan ja arvioidaan systemaattisesti henkilökunnan yhteisissä iltapalavereissa, tiimipalavereissa, vanhempien kanssa käydyissä vasukeskusteluissa sekä lapsilta saadun palautteen kautta. Arvioinnin pohjana toimii pedagoginen dokumentointi ja havainnot, ja se perustuu vasussa asetetuille tavoitteille.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagogisella dokumentoinnilla tarkoitetaan lasten toiminnan tallentamista monipuolisin menetelmin. Dokumentointi tuottaa tietoa muun muassa lasten kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista. Keskeisiä dokumentointimenetelmiä ovat esimerkiksi tallennetut havainnot ja keskustelut, haastattelut, toiminnan ja leikkien kuvaaminen, valokuvat, piirustukset sekä erilaiset projektityöt. Tarkoituksena on saada näin oppiminen näkyväksi ja vahvistaa lasten oppimaan oppimisen taitoja. Samalla kehittyvät myös lasten itsearviointitaidot.

Keskeistä dokumentoinnissa on oppia tuntemaan yksittäistä lasta siten, että tietoa voidaan käyttää lapsen kasvun ja kehityksen tueksi sekä varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa lapsilähtöisesti. Se on jatkuva prosessi, joka mahdollistaa myös lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Perheiden osallistaminen näkyy etenkin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, joka on tärkeä osa pedagogista dokumentointia. Dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen arvioinnissa.

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtavat määräytyvät lapsiryhmälle asetettujen tehtävien, tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. Niissä korostuvat lapsille luontevat oppimisen tavat, kuten toiminnallisuus, luovuus ja osallisuus. Työtapoja ovat esimerkiksi omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Teknologiaa hyödynnetään tarpeen mukaan. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Tärkeää on ottaa kaikki aistit käyttöön. Työtapoja käytetään monipuolisesti toimittaessa erikokoisissa ryhmissä sekä lapsen itsenäisessä toiminnassa, jolloin jokainen voi saada onnistumisen kokemuksia. Jokainen pääsee myös itse vaikuttamaan työtapojen valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Oleellista on henkilökunnan ammattitaito ja herkkyys tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia, ja se edellyttää lapsen hyvää tuntemista ja sensitiivistä läsnäoloa.

Oppimisympäristöjä järjestetään siten, että lapset voivat oppia mahdollisimman paljon itse tekemällä. Niitä suunnitellaan ja rakennetaan lasten kanssa myös lähiympäristöä hyödyntäen. Soinin kaunis ja monipuolinen luonto tarjoaa esimerkiksi monia mahdollisuuksia erilaisten retkien ja luontokokemusten järjestämiseen. Patikkaretkiä tehdäänkin joka vuosi niin lapsiryhmien kanssa päivisin kuin iltatapahtumina yhdessä perheiden kanssa.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on tärkeä lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäjä ja siksi keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Leikissä lapsi voi kokeilla esimerkiksi erilaisia rooleja tai ideoita turvallisesti ja siten muodostaa käsitystä itsestään ja muista. Leikissä voi testata omia haaveitaan ja toiveitaan ja käsitellä niiden avulla vaikeita tunteita. Leikissä opitaan myös tärkeitä vuorovaikutustaitoja ja luodaan kaverisuhteita. Se kannustaa kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen, jolloin se toimii perustana myös ajattelun ja kielen kehitykselle. Kaikille lapsille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin. Leikkiville lapsille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa eli mahdollistetaan keskittyminen leikkiin. Välillä voidaan leikkiä isommalla porukalla, mutta lapselle annetaan mahdollisuus leikkiä myös pienessä ryhmässä tai kahdestaan toisen lapsen kanssa. Myös aikuinen voi osallistua leikkiin, jolloin hän voi ohjata ja laajentaa leikkiä tiettyyn suuntaan. Aikuisen tehtävänä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla sekä huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet voidaan varhaiskasvatuksessa jakaa viiteen kokonaisuuteen:

1) Kielten rikas maailma	4) Tutkin ja toimin ympäristössäni
2) Ilmaisun monet muodot	5) Kasvan, liikun ja kehityn
3) Minä ja meidän yhteisömme	

Oppimisen alueet kuvaavat pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä, ja niiden avulla edistetään monipuolisia oppimiskokemuksia. Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta auttaa myös toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa, ja niitä yhdistetään lasten mielenkiinnon kohteiden pohjalta laaja-alaisiksi oppimiskokonaisuuksiksi. Lasten mielenkiinnon kohteista saadaan tietoa esimerkiksi havainnoimalla lapsia sekä kyselemällä ja haastatteleamalla heitä. Aihepiirit voivat syntyä esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai erilaisista vuorovaikutustilanteista.

Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja valmiuksien mukaisesti.

1) Kielten rikas maailma

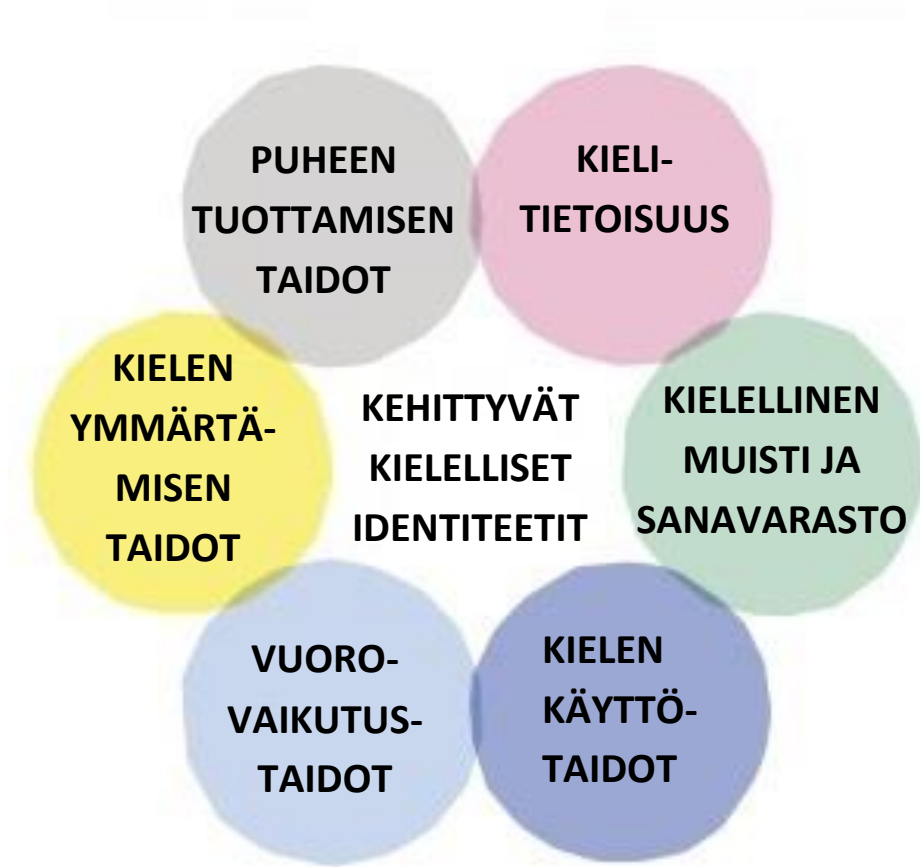
Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan **kielellisten taitojen** ja valmiuksien sekä **kielellisen identiteetin** kehittymistä. Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline, jonka avulla lapsi toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. On tärkeää vahvistaa lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin.

Kielellisiin taitoihin kuuluvat

- 1) **vuorovaikutustaidot**, jotka kehittyvät, kun lapsia kannustetaan kommunikoimaan toisten kanssa, heitä kuunnellaan ja heidän aloitteisiinsa reagoidaan. Myös lasten non-verbaaleihin viesteihin reagoiminen on tärkeää.
- 2) **Kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan sanallistamalla toimintaa ja keskustelemalla paljon lasten kanssa. Lasten kanssa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä, ja apuna käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.
- 3) **puheen tuottamisen taidot** vahvistuvat, kun lapsia rohkaistaan puhumaan muiden lasten ja aikuisten kanssa. Vähitellen kiinnitetään huomiota myös äänensävyihin ja –painoihin.
- 4) **Kielen käyttötaitoja** puolestaan opetellaan erilaissa tilanteissa niin, että lasten tilannetietoinen kielen käyttö vahvistuu. Lasten kanssa harjoitellaan esimerkiksi kertomista ja selittämistä sekä puheen vuorottelua. Huumori ja eläytyminen ovat keinoja, jotka tukevat kielen käyttötaitoja, samoin hyvien tapojen opettelu. Lisäksi kirjojen lukeminen auttaa lapsia havaitsemaan luetun ja puhutun kielen eroja
- 5) **Kielellisen muistin ja sanavarannon** laajenemista tukee kaikenlainen kielellä leikittely, kuten lorujen ja laululeikkien käyttäminen. Tärkeää on myös kiireetön keskustelu, lukeminen ja tarinoiden kertominen, joiden avulla lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu.
- 6) **Kielitietoisuus** kehittyy havainnoimalla eri kieliä lähiympäristössä, huomaamalla suullisen ja kirjoitetun kielen eroja ja herättämällä pikkuhiljaa kiinnostusta kirjoittamista ja lukemista kohtaan.

Samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksessään. **Kielellinen identiteetti** kehittyy, kun lapsia ohjataan ja tuetaan näillä keskeisillä osa-alueilla. Tärkeä yhteistyökumppani kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteetin kehittäjänä on kirjasto, jossa käydään lukemassa ja lainaamassa kirjoja, erilaisissa näyttelyissä sekä satutuokioilla.

KIELTEN RIKAS MAAILMA, OSA-ALUEET

2) Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa. Erilaisia ilmaisun taitoja kokonaisvaltaisesti harjoittelemalla ja ilmaisun eri muotoja luovasti yhdistellen lapset saavat valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle.

Koska kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä, niin lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Kirjaston taidenäyttelyt sekä erilaiset museot ovat tärkeitä taiteen kokemisen paikkoja. Omaan ilmaisuun innostetaan oppimisympäristön esteettisyyden, saatavilla olevien monipuolisten välineiden ja materiaalien sekä ohjauksen avulla. Taidekasvatus on sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa, jolle annetaan riittävästi aikaa ja tilaa.

Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on antaa lapsille musiikillisia kokemuksia ja herättää kiinnostusta musiikkiin. Se tapahtuu laulujen, lorujen, erilaisten soittimien, musiikin kuuntelun sekä musiikin mukana liikkumisen avulla. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi piirtämällä, kertomalla tai tanssimalla. Näin lapsi oppii elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin sekä kiinnittämään huomiota pikkuhiljaa muun muassa äänen keston, tasoon ja voimaan. Esimerkiksi joulukirkko tarjoaa lapsille kokemuksen musiikin tekemisestä yhdessä sekä esiintymistilanteen, jossa voi kokea onnistumisen iloa.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on tutustuttaa lapsi kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsille annetaan mahdollisuuksia nauttia taiteen tekemisestä sekä saada muutenkin esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset kokeilevat erilaisia

materiaaleja ja välineitä esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla, muovaillemalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lapset saavat tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa ja harjoittelevat samalla muun muassa suunnittelutaitoja ja luovaa ongelmanratkaisua. Lasten tekemiä kuvia ja muita taideteoksia havainnoidaan yhdessä ja kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin ja teosten herättämiin tunteisiin.

Käsityöllinen ilmaisu tarjoaa lapsille muun muassa tutkimisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa työskentelystä, jossa näkyy oma kädenjälki. Työtapoina toimivat esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. Lapset saavat itse toteuttaa omia ideoitaan, joten suunnittelutaidot ja luova ongelmanratkaisu kehittyvät. Työskentelyssä harjoitellaan lisäksi hienomotorisia taitoja, ja erilaiset rakenteet, materiaalit ja tekniikat tulevat lapsille tutuiksi. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään paikallisia käsityöperinteitä.

Sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun lapsia rohkaistaan esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on antaa lapsille mahdollisuus monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Apuna käytetään esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

3) Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiympäristön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista **eettisen ajattelun, erilaisten katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median** näkökulmista.

Eettisen ajattelun taitoja tuetaan pohtimalla lasten kanssa turvallisesti yhdessä eri tilanteissa esiin tulevia ja lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä, kuten ystävyyttä, oikean ja väärän erottamista, ryhmän sääntöjä tai vaikka pelon, surun ja ilon aiheita.

Katsomuskasvatus tarkoittaa erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin tutustumista. Tutustumisen kohteena ovat varsinkin lapsiryhmässä kulloinkin esiintyvät uskonnot ja muut

katsomukset, joita voidaan luontevasti tarkastella esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvien juhlien ja tapahtumien tai pukeutumisen ja ruokailun kautta. Soinissa erilaisia uskontoja ja katsomuksia on verrattain vähän, mutta uskonnottomuutta jonkin verran. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä. Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö onkin tärkeää huoltajien taustan, katsomuksien ja arvojen ymmärtämisen ja kunnioittamisen kannalta. Huoltajien kanssa keskustellaan perheiden toiveista katsomuskasvatuksen suhteen sekä siitä, miten ne voidaan huomioida lapsiryhmän toiminnassa.

Lähiympäristönmenneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus kertovat lasten kasvuympäristöjen moninaisuudesta. Lasten kanssa voidaan verrata nykyisyyttä menneisyyteen ja toisaalta pohtia tulevaisuutta.

Menneisyyteen voidaan tutustua lasten oman henkilöhistorian ja huoltajien kulttuuriperinnön kautta. Esimerkiksi lasten isovanhempien aikaisten leikkien ja musiikin avulla lapsilla on mahdollisuus eläytyä menneisiin tapahtumiin ja tilanteisiin. Lisäksi voidaan tutustua lähiyhteisön vanhoihin ihmisiin, esineisiin ja muihin kohteisiin. Esimerkiksi vanhainkoti sekä kotiseutumuseo ovat paikkoja, joissa lapsille tarjoutuu mahdollisuus menneeseen aikaan tutustumiseen.

Nykyhetkeä pohditaan käsittelemällä lapsia askarruttavia ja kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Yhdessä tarkastellaan myös ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuutta ja opetellaan ymmärtämään, että kaikki ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Lasten kanssa mietitään myös **tulevaisuutta**. Sitä voidaan suunnitella yhdessä lasten kanssa esimerkiksi miettimällä tulevan vuodenajan leikkejä, kiinnostavia ammatteja tai rakentamalla tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja. Tärkeää on pohtia yhdessä, millainen olisi hyvä tulevaisuus ja miten sellainen rakennetaan.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Yhdessä lasten kanssa pohditaan lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta sekä ohjataan lapsia käyttämään mediaa vastuullisesti. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin. Lasten mediakasvatuksesta on kerrottu tarkemmin Etelä-Pohjalaisessa varhaiskasvatuksen digi-suunnitelmassa, joka on tämän varhaiskasvatussuunnitelman liitteenä.

4) Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten **matemaattista ajattelua** sekä antaa lapsille **ympäristö- ja teknologiakasvatusta**. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetuissa oppimisympäristöissä, koska omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia jäsentämään ja ymmärtämään ympäristöään ja sitä kautta kehittymään ajattelijoina ja oppijoina.

Tavoitteena on tutustuttaa lapset **matematiikkaan** havainnollisesti ja leikinomaisesti ja tarjota heille oivaltamisen ja oppimisen iloa. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan ja kannustetaan heitä esimerkiksi niihin liittyvien ongelmien ratkaisemisessa. Lapset saavat näin mahdollisuuksia esimerkiksi luokitella, vertailla, järjestellä ja tuottaa säännönmukaisuuksia.

OSTAISIN VIELÄ KAKSI
RUSINAA JA YHDEN
SUOLAPÄHKINÄN, KIITOS!
PALJONKOHAN SE
MAKSAA?

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, kuten leikeissä. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä, ja niiden oppimista voidaan auttaa esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Matemaattisia käsitteitä ja taitoja, kuten mittaamista voidaan opetella ja harjoitella esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä puolestaan voidaan miettiä vuorokauden- ja vuodenaikojä havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä. Lapsia myös ohjataan kohti kestäväää elämäntapaa. Ympäristökasvatus jaetaan kolmeen osaan: **oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta.**

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa ympäristökasvatusta. Luonnon ilmiöitä tutkitaan ja havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina, ja niistä keskustellaan yhdessä. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan eri kasvi- ja eläinlajeja ja etsitään tietoa lapsia kiinnostavista asioista. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan ja saa esteettisiä kokemuksia luonnosta sekä voi kokea luonnon rauhoittumisen paikkana.

Lapsia ohjataan kestävään elämäntapaan, ja heidän kanssaan harjoitellaan siinä tarvittavia taitoja. Lasten kanssa opetellaan esimerkiksi roskaamatonta retkeilyä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä sekä ruokailuun liittyvää vastuullisuutta ja energian säästämistä. Lapsia ohjataan jätteiden vähentämiseen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Näin lapset oppivat kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä sekä huomaamaan tekojen vaikutuksia. Erilaiset projektit ja tapahtumat, kuten tavaravaihtoviikot, auttavat lapsia ymmärtämään konkreettisesti, kuinka itselle tarpeetonta tavaraa ei tarvitse heittää pois, vaan se voidaan kierrättää niin, että jätettä ei synny, vaan joku toinen saa siitä iloa.

Soinin varhaiskasvatus on mukana hakemassa sertifikaattia Vihreä lippu- ohjelmassa, joka on Suomen suurin kestävä kehityksen ohjelma. Vihreä lipun toimintamalli ohjaa ympäristöasioiden pitkäjänteiseen sekä yhteisölliseen kehittämiseen sekä kestävä kehityksen mukaisten arvojen ja asenteiden sisäistämiseen. Vihreä lippu- ohjelman periaatteet:

- osallisuus: Lapset ja nuoret ovat aktiivisia toimijoita projektien suunnittelussa toteutuksessa ja tulosten arvioinnissa
- ympäristökuormituksen vähentäminen
- kestävä kehityksen kasvatus osana jokapäiväistä arkea
- jatkuva parantaminen: pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen kehitys
- yhteistyö ympäröivän yhteiskunnan kanssa

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutkimaan ja kokeilemaan erilaisia asioita. Heitä ohjataan havainnoimaan ympäristön teknologiaa, tutustumaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä keksimään erilaisiin pulmiin omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan toteuttamaan omia ideoitaan esimerkiksi rakentamalla eri materiaaleista tai kokeilemalla eri laitteiden toimintaa, jolloin lapset ymmärtävät, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Tärkeää on jutella lasten kanssa erilaisista ratkaisuista ja kiinnittää huomiota turvallisuuteen.

5) Kasvan, liikun ja kehityn

Tähän oppimisen alueeseen kuuluu **liikkumiseen, ruokakasvatukseen sekä terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Tavoitteena on saada lapset liikkumaan monipuolisesti sekä

sisällä että ulkona, kaikkina vuodenaikoina, ohjatusti ja omaehtoisesti, vaihtelevilla kuormitustasoilla ja erityisesti kokemaan liikkumisen iloa.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Lapsille suunnitellaan liikkumista, joka kehittää kehontuntemusta ja hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja ja erilaisia välineitä sekä vaihdellaan liikkumisen kestoja, intensiteettiä ja nopeutta. Lisäksi lapsille annetaan kokemuksia yksin, parin tai ryhmän kanssa liikkumisesta, joten liikkuminen kehittää myös lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Lasten kanssa tutustutaan myös erilaisiin liikuntaleikkeihin, kuten perinteisiin pihaleikkeihin sekä satu- ja musiikkiliikuntaan. Lisäksi eri vuodenaikoina hyödynnetään vuodenaikojen tyypillisiä tapoja liikkua, kuten hiihtoa tai metsässä retkeilyä.

Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää, joten **omaehtoiseen liikuntaan** varataan tarpeeksi monipuolisia liikuntavälineitä ja -paikkoja, jotka ovat lasten käytettävissä eri tilanteissa sekä aikaa liikkumiseen ja leikkimiseen. Samalla opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokailutottumuksia. Lapsia ohjataan syömään omatoimisesti, riittävästi ja monipuolisesti. Ateriahetkessä annetaan toisille ruokarauha sekä opetellaan hyviä pöytätapoja ja yhdessä syömisestä kulttuuria. Ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin tutustutaan eri aistien avulla ja tutkimalla. Ruoka-aiheista keskustellaan, niistä lauletaan ja kerrotaan tarinoita, mikä edistää lasten ruokasanaston kehittymistä.

Terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita pohditaan yhdessä lasten kanssa. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Lapsia opetetaan pitämään huolta terveydestään sekä omasta hygieniastaan, ja heidän kanssaan keskustellaan esimerkiksi liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Turvallisuutta opetellaan päivittäisissä tilanteissa, esimerkiksi pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteissa. Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Tärkeää on myös harjoitella lasten kanssa lähiliikenteessä liikkumista sekä turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta ja koskevat jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavina.

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää ympäristönsä tapahtumia. Lapsen omaa äidinkieltä arvostetaan ja sen käyttö mahdollistetaan suomen/ruotsin/saamen kielen oppimisen rinnalla.

Äidinkielenään sekä ruotsia että suomea puhuvien lasten kielellisen kehityksen ja identiteetin kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoa ja -taitoja.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä. **Viittomakieltä** käyttävien lasten varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua viittomakieltä.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti myös **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Vieraskielisten ja monikielisten lasten osallisuuden takaamiseksi varmistetaan, että heillä on mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää ympäristön tapahtumia. Tämä tapahtuu luomalla sellainen vuorovaikutusilmapiiri, jossa jokaisen lapsen on turvallista harjoitella ja kehittää omaa kielitaitoaan ja jossa jokaisen yksilön kulttuuria arvostetaan. Aikuiset toimivat kielellisinä malleina lapsille, ja tarvittaessa apuna käytetään kuvia ja viittomia. Erilaisuutta arvostetaan ja siitä keskustellaan lasten kanssa positiiviseen sävyyn.

4.6.1. S2-opetus Soinissa

Suomea vieraana kielenään puhuvalle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma ja sen liitteeksi S2-suunnitelma. Lapsen omaa äidinkieltä tuetaan yhdessä vanhempien kanssa sovittavilla menetelmillä. Tavoitteena on luoda pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Päävastuu lapsen äidinkielen tukemisesta on vanhemmilla. Lapsen oman äidinkielen taito on pohjana suomen kielen oppimiselle.

Varhaiskasvatuksenopettaja vastaa S2-opetuksen suunnittelusta ja tavoitteiden toteutumisesta, ja koko ryhmän henkilökunta osallistuu opetuksen toteuttamiseen. Kaikessa toiminnassa huomioidaan S2-opetuksen näkökulma. Päivittäin järjestetään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja vahvistetaan ryhmäytymistä ja osallistamista. S2-opetusta toteutetaan suunnitelmallisesti arjen tilanteissa sekä säännöllisissä ohjatuissa toiminnoissa niin yksilötasolla kuin ryhmissä. Päivittäin toteutetaan lapsen tarpeisiin sopivaa kielen opetusta yksilötyöskentelyn (vapaa leikki), pienryhmätoiminnan (esimerkiksi Kili-kerho eli kielen ja liikunnan ryhmäkuntoutusohjelma), koko ryhmän työskentelyn (aamupiirit, laulutuki jne.) ja kaikkien arjessa toistuvien tilanteiden kautta (päiväkotiin ja esiopetukseen saapumis- ja lähtemistilanteet, ruokailu, pukeminen, ulkoilu, lepo,

siirtymätilanteet, wc-käynnit). Tavoitteena on lapsen suomen kielen puhumisen ja ymmärtämisen taidon kehittäminen, ja sitä voidaan tukea kuvien ja viittomien sekä aikuisen selkeän kielellisen esimerkin avulla.

Lapsen suomen kielen kehittymistä seurataan kielitaidon eri osa-alueilla. Lapsen kieltä arvioidaan arjen havainnointien kautta sekä erilaisten arviointimenetelmien kautta. Tärkein on kuitenkin arki-havainnointi lapsen päivittäisissä toiminnoissa. Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee lapselle kielen kartoitukset loppusyksystä ja loppukeväästä.

Suomea vieraana kielenään puhuvan lapsen perheen kanssa keskustellaan auki myös uskontoon ja kulttuuriin liittyvät asiat, kuten esimerkiksi ruokailutottumukset, käyttäytymissäännöt ja tavat, hygieniä ja pukeutumissäännöt, joita toivotaan otettavan huomioon varhaiskasvatuksessa.

4.6.2. Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus tarkoittaa kotimaisten kielten eli suomen, ruotsin tai saamen kielen täydellistä kielikylpyä. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä ja toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä. Toiminta suunnitellaan niin, että muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus voi tapahtua myös jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä kielellä, ja silloin noin neljäsosa toiminnasta tapahtuu kyseisellä vieraalla kielellä.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus on kielirikasteista varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kielenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kielenopetukseen.

Lisäksi on vielä **kielipesätoimintaa**, joka tarkoittaa varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikyllyn kaltaisia.

Varhaiskasvatuksessa rakennetaan sellainen vuorovaikutusilmapiiri, missä jokaisen lapsen on turvallista ilmaista omat mielipiteensä ja jokaisen yksilön kulttuuria arvostetaan.

Soinissa on melko vähän eri kieli- tai kulttuuritaustoja, mutta muita kulttuureja ja erilaisia kieliä arvostetaan varhaiskasvatuksen toiminnassa. Monikielisyyttä tehdään näkyväksi esimerkiksi pienimuotoisella kielipursketoiminnalla arkisten puuhien ja leikkien lomassa, jolloin esimerkiksi lapsille tuttuja lauluja voidaan laulaa tai leikkejä leikkiä vieraalla kielellä, vaatteiden nimiin ja väreihin voidaan tutustua ulkovaatteita puettaessa tai numeroihin keinussa keinuen. Lapsen rohkaiseminen kielen monipuoliseen käyttöön tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa ja kehittää taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta sekä asettua toisen asemaan. Soinissa kielipursketoimintaa voidaan toteuttaa ainakin englannin, ruotsin ja saksan kielellä.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatus on lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa ja siten myös ennaltaehkäisevää työtä. Lapsi kehittyy jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. On tärkeää etsiä ja tukea tapoja, jotka tukevat onnistunutta ja sujuvaa arkea sekä varhaiskasvatuksessa että kotona. Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada varhaiskasvatustilasta mukaista yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Kasvun ja oppimisen tukeminen sisältyy päivittäiseen yhdessä-oloon ja vuorovaikutukseen. Lapsi kohdataan yksilönä, mutta kuitenkin niin, että lapsi on osa yhteisöä. Yhteisöön liittyminen, toisten huomioiminen sekä omien halujen ja tarpeiden säätelyn oppiminen ovat tärkeitä taitoja. Näiden asioiden harjoittelu on myös osa kodin kasvatustyötä, joten yhteistyö ja keskustelut huoltajien kanssa ovat tärkeitä.

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa jatkumon varhaiskasvatuksen aikana ja lapsen aloittaessa esikoulun.

TÄSSÄ
OMPPUTALOSSA
ASUU NELJÄ
OMENAMATOA

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan tuen tarve ja järjestetään tukea tarpeen ilmettyä viivytyksettä. Lapsi on oikeutettu

tukeen heti, kun tuen tarvetta ilmenee. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään **yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena** inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet unohtamatta lapsen vahvuuksia. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään ja ryhmänsä jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle onnistumisen kokemuksia tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa ja työnkuviensa mukaan. Ensisijaisesti tuen tarvetta arvioivat lapsen vanhemmat yhdessä lapsen varhaiskasvatuksen opettajan ja muiden lapsen varhaiskasvattajien kanssa. Jos vanhemmilla tai päiväkodin varhaiskasvattajilla herää huolta lapsen kehityksestä ja oppimisesta, he voivat olla yhteydessä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan. Erityisopettaja on mukana lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ja tukitoimien suunnittelussa tarpeen mukaan. Vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilökunta voivat myös käyttää arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyväkseen monialaisen työryhmän palveluja. Monialaisen työryhmän tavoitteena on tarjota lapselle tarpeen mukaista tukea.

Arvion perusteella järjestettävät tukitoimet ja niiden toteuttamistavat kirjataan lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, ja arviointi tehdään 1-2 kertaa vuodessa. Lapsen mielipiteet selvitetään mahdollisuuksien mukaan, ja ne otetaan huomioon arviointia tehdessä. Tuki annetaan osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa ensisijaisesti hänen omassa päiväkotiperhepäivähoitoryhmässään. Tarvittaessa konsultoivaa tukea antaa myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja, ja hän voi myös pitää erillistä kerhoa tukea tarvitseville.

5.2 Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta sekä hoitoa ja tarvitsemaansa tukea. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palveluiden kautta esim. lastenneuvolasta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai vammaispalvelusta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisestä.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai huoli lapsen hyvinvoinnista herää. Huoltajille annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta ja salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet saavutetaan parhaiten silloin kuin kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Joskus lapsi tarvitsee kasvun ja kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksen ulkopuolisia asiantuntijoita. Varhaiskasvatus tekee tiivistä yhteistyötä neuvolan, perhetyön, psykologin, toiminta-, puhe- ja fysioterapeuttien kanssa. Huoltajien kanssa keskustellaan aina ennen yhteydenottoa em. toimijoihin, ja vanhemmilla on myös oikeus olla mukana kaikissa heidän lastaan koskevissa monialaisen työryhmän eli Vekara-työryhmän palaverissa.

Monialaiseen työryhmään kuuluvat vanhempien lisäksi sosiaalitoimen palveluista muun muassa lasten neuvolan terveydenhoitaja, perhetyön palveluvastaava, sosiaaliohjaaja, psykologi, puheterapeutti ja toimintaterapeutti. Mukana voi olla tarvittaessa myös kuntoutusohjaaja, perhetyöntekijä, lääkäri, fysioterapeutti tai muita yhteistyötahoja. Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä mukana on aina myös lapsen varhaiskasvatuksen opettaja sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joka koordinoi yhteisiä tapaamisia.

Monialainen työryhmä kokoontuu säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa konsultatiivisiin yhteistyöpalaveriin. Näiden kokoontumisten tarkoituksena on kartoittaa tukea tarvitsevien lasten määrää ja selvittää, kenellä lapsista on tarvetta monialaisen työryhmän palveluille. Konsultatiiviset palaverit kokoontuvat ilman lasten vanhempia, mutta vanhemmilla on oikeus tietää, jos heidän lapsensa asioita käsitellään kyseisessä palaverissa. Jos vanhemmat eivät halua lapsensa asioita käsiteltävän konsultatiivisessa palaverissa, lasta koskevissa asioissa voidaan konsultoida työryhmää nimettömästi.

Monialainen työryhmä kokoontuu tarvittaessa myös lapsen yksilölliseen palaveriin, jossa on aina mukana lapsen vanhemmat. Yksilöllisessä monialaisen työryhmän kokoontumisessa käsitellään yhden lapsen tuen tarpeen järjestelyjä yksityiskohtaisemmin. Siinä ovat mukana työryhmästä vain ne jäsenet, jotka ovat mukana lapsen tuen tarpeen suunnittelussa ja järjestämisessä. Työryhmän

koollekutsujana voi toimia kuka tahansa työryhmän jäsen, joka kokee monialaisen työryhmän arvioinnin tarpeelliseksi lapsen tuen järjestelyssä.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen oppimiselle, kehitykselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ennaltaehkäistään pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtapoilla. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat ja luovat turvaa kaikille lapsille.

Tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Yksittäisen tuen muoto saattaa riittää, jos tilanteeseen vaikutetaan varhaisessa vaiheessa. Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentämään.

Varhaiskasvatuksessa tukea voidaan antaa monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja sekä eri tahojen yhteistyötä. Lisäksi tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti.

- **Pedagogisia tuen muotoja** ovat esim. Päivän ja tuokioiden strukturointi kuvien avulla, tukiviittomien käyttö, siirtymätilanteiden etenemisen yksityiskohtainen suunnittelu, kasvattajien roolien sopiminen ohjatuissa tilanteissa, lapsikohtainen ohjaaminen sekä oppimisympäristöjen häiriötekijöiden karsiminen.
- **Rakenteellisia tuen muotoja** ovat esim. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointi sekä jaksottainen pienryhmäopetus, ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitus tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut (esim. Henkilökohtainen/ryhmäavustaja) sekä apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö.
- **Hoidollisen tuen muotoja** ovat esim. perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät (esimerkiksi vessassa toimimiseen, ruokailuun ja nukkumiseen liittyvät järjestelyt) sekä terveydenhoidolliset tarpeet, kuten lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät järjestelyt.
- **Tuen edellyttämän yhteistyön ja palveluiden muotoja** ovat esim. yhteistyö lapsen ja vanhempien kanssa, sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama konsultaatio ja ohjaus, erityisasiantuntijapalvelut (esim. diabeteshoitaja) sekä mahdolliset kuljetusjärjestelyt ja vastuut.

Lapselle tarjotaan tukea ensisijaisesti omassa päiväkotiperhepäivähoitoryhmässä. Lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja vierailee päiväkodissa kaksi kertaa viikossa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu säännöllisesti lapsiryhmien toimintaan, ryhmien tiimipalaveriin ja

tarjoaa konsultoivaa tukea sekä jaksottaista pienryhmätoimintaa lasten tuen tarpeista riippuen. Myös terapeuttien on mahdollista toteuttaa terapiakäyntejä päiväkodin tiloissa päivän aikana. Muita tuen muotoja toteutetaan lasten tuen tarpeiden mukaan.

5.4 Lapsen varhaiskasvatuksen suunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen arvioinnista ja toteutuksesta vastaavat varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhdessä muun henkilöstön ja vanhempien kanssa. Huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa tuetaan. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja arvioinnissa.

Tuen toteuttamista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti ja suunnitelmaa tulee muuttaa tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmassa tulee ilmetä, jos tuen tarve on ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina, kun lapsi aloittaa esiopetuksen.

5.5. Toiminta siirtymävaiheessa

Lapsen siirtyessä päiväkodista yhtenäiskoulun esiopetukseen tiedot lapsen tuen tarpeesta ja tukitoimista siirtyvät suullisesti tiedonsiirtopalaverissa, johon osallistuvat lapsen varhaiskasvatuksen opettaja sekä tuleva esiluokanopettaja. Lapsesta tehdyt mahdolliset lausunnot ja arviot siirtyvät lapsen mukana esiopetukseen, jos se on lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta merkityksellistä.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja varhaiskasvatuksen opetus-suunnitelman perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalveluja, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Reggio Emilia-, Montessori-, Steiner-, ja Freinet- pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

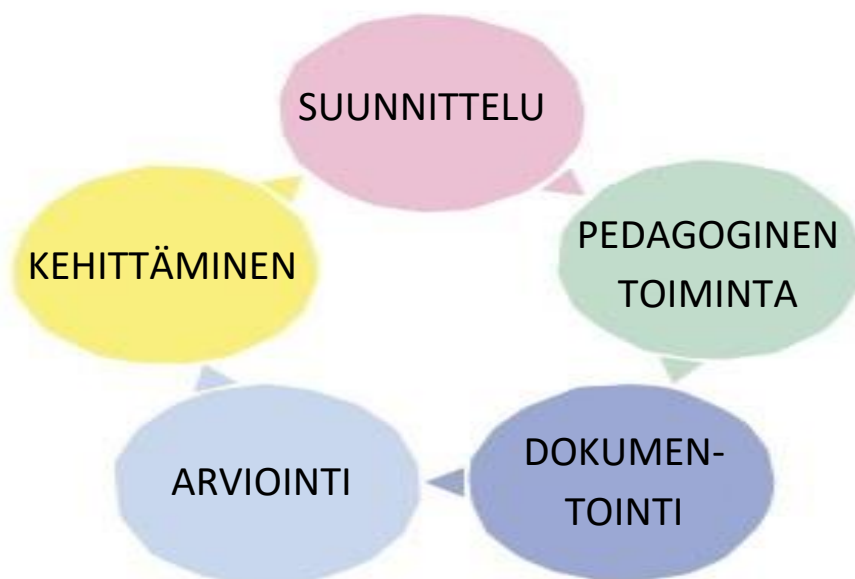
Soinin kunnassa ei tämänhetkisen käytännön mukaan järjestetä vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Soinin varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelma on varhaiskasvatuksen laatua varmistava asiakirja sekä pedagoginen työkalu. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita sekä kehitetään toimintaa. Varhaiskasvatuksen toteuttamista, lasten oppimisympäristöä ja toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään myös sekä huoltajille että henkilökunnalle tehtävällä säännöllisillä laatukselyillä ja lasten haastatteluilla. Lapsen tuen toteutuminen on myös keskeinen arvioinnin kohde, joka sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Jatkuvan arvioinnin työmenetelmiä ovat mm. viikoittain pidettävät tiimi- ja yhteisöpalaverit, kuukausittaiset henkilöstöpalaverit, vuosittain käytävät kehityskeskustelut, suunnittelu- ja kehittämispäivät, henkilöstön itsearviointi sekä henkilöstökyselyt. Säännöllisten kehityskeskustelujen pohjalta sekä eri menetelmin saatua tietoa kehittämistarpeista hyödyntäen suunnitellaan mm. henkilöstön koulutusta, varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ja käytänteitä sekä kehitetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia palautteen antamiseen, toiminnan suunnitteluun osallistumiseen, sekä varhaiskasvatustoiminnan kehittämiseen ja arviointiin yhdessä lasten ja henkilöstön kanssa.

Soinin varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen toteutumista arvioi vuosittain päiväkodin oma Vasu-työryhmä. Työryhmä arvioi ja kehittää varhaiskasvatussuunnitelmaa, joka toimii koko varhaiskasvatusta ohjaavana asiakirjana. Arviointikeskustelu vasun tavoitteiden toteutumisesta käydään myös vuosittain sivistystoimenjohtajan ja päiväkodin johtajan kesken.

LIITE 1

KAVERITAITOJEN VAHVISTAMISEN SUUNNITELMA

Varhaiskasvatuslain mukaan lapselle on järjestettävä turvallinen, terveellinen, oppimista edistävä ja kehittävä varhaiskasvatusympäristö hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden, ja häntä tulee suojata kiusaamiselta, väkivallalta sekä muulta häirinnältä. Em. seikat ovat määräyksenä myös Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan kaikilla lapsilla on samat oikeudet, heitä on suojeltava kaikkinaiselta ruumiilliselta ja henkisesti väkivallalta, vahingoittumiselta ja huonolta kohtelulta. Kaikki lapset ovat samanarvoisia eikä ketään saa syrjiä.

Turvallisen varhaiskasvatusympäristön järjestäminen lapselle on tärkeä osa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, ja sen toteuttamisessa keskeisellä sijalla ovat lapsen kanssa työskentelevät aikuiset. Avainasemassa lasten turvallisen ja terveellisen toiminta- ja oppimisympäristön luomisessa on kiusaamisen ennaltaehkäisy lasten tunne- sekä sosiaalisia taitoja vahvistamalla. Mikäli kiusaamista havaitaan, siihen on puututtava välittömästi.

Varhaiskasvatushenkilöstön lisäksi myös lasten huoltajilla on tärkeä rooli lasten tunnetaitojen vahvistamisessa ja kiusaamisen ennaltaehkäisyssä. Hyvä ja saumaton yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä kiusaamistilanteissa on ensiarvoisen tärkeää, olipa lapsi ollut tilanteessa kiusattuna tai kiusaajana.

Kaveritaitojen vahvistamisen suunnitelma on liitetty osaksi Soinin varhaiskasvatussuunnitelmaa, sillä on tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on samansuuntainen käsitys siitä, mitä on kiusaaminen, miten sitä voi ehkäistä ja miten siihen tulee puuttua. Lapset ovat osallistuneet suunnitelman tekemiseen kertomalla haastattelun avulla oman näkökantansa siitä mitä on kiusaaminen, miltä se tuntuu, mitä tulisi tehdä, jos joutuu kiusatuksi, ja miten olisi toimittava, ettei kukaan kiusaisi?

1. MITÄ KUSAAMINEN ON?

Kiusaamista on vaikea määritellä lyhyesti ja yksiselitteisesti, koska se on subjektiivinen kokemus ja riippuu myös lasten ikätasosta. Yleensä kiusaamisen määrittelyissä korostetaan sitä, että se on toistuvaa, säännöllistä ja tahallista toimintaa, jolla pyritään aiheuttamaan mielipahaa ja että kiusaajan/kiusaajien ja kiusatun välillä vallitsee epätasapaino.

Pienet lapset voivat kuitenkin kokea yhdenkin kerran kiusaamiseksi, vaikka yleisten määritelmien mukaan se ei vielä olisi kiusaamista. Samoin kiusaamisen tahallisuutta on vaikea osoittaa, koska esimerkiksi Revon (2013, 40-41) mukaan on vaikea tietää, ymmärtääkö pieni lapsi tekonsa seuraukset ja vakavuuden. Kiusaaminen voi tällöin johtua itsehillintätaitojen, moraalien ja empatian keskeneräisestä kehityksestä.

Pienten lasten kohdalla kiusaamisen voisikin määritellä siten, että kiusaaminen on lapsen oma kokemus kiusattuna olemisesta (tuntee itsensä muita huonommaksi, uhatuksi, arvottomaksi tai torjutuksi) sekä kykenemättömyyttä puolustautua riippumatta siitä, montako kertaa kiusaamista on tapahtunut tai onko sitä tehty tahallaan.

Lapsi kokee olevansa kiusattu, eikä hän ole tasaveroinen puolustautumaan. (Hamarus 2012, 22.)

1.2. KUSAAMINEN LAPSEN NÄKÖKULMASTA

• Mitä kiusaaminen on?

Pienten lasten haastattelujen ja kertomusten perusteella kiusaaminen on pelottavaa ja pahaa, ei ollenkaan hyvä asia. 0-3 -vuotiaiden lasten mielestä se tarkoittaa vaikkapa sitä, että tulee tappeluriita ja silloin taistellaan. Kiusaamista voi olla, jos joku rikkoo auton tai ei anna bensaa mönkärileikissä. Sekin voidaan kokea kiusaamiseksi, jos joku katsoo itseä. Jotkut lapset haluavat myös olla vessassa rauhassa niin, ettei heitä häiritä siellä. Isommat eli 4-5-vuotiaat lapset osaavat eritellä tarkemmin sitä, mitä kiusaaminen voi olla:

• Miltä kiusaaminen tuntuu?

Pienten mielestä kiusaaminen ei tunnu kivalta eikä mukavalta. Se tuntuu lasten mielestä inhottavalta, typerältä ja aika tylsältä. Vähän tuhmaa ja vähän pelottavaakin se on. Myös isompien mielestä kiusaaminen on ihan typerää. Se tuntuu tosi pahalta, niin pahalta, että alkaa itkettää.

- **Miten kiusaamisen saisi loppumaan?**

Pienten ryhmän lasten on vielä aika vaikea tietää, mitä kannattaa tehdä, jos joku kiusaa. Heidän mielestään silloin voi mennä ehkä piiloon tai toiseen huoneeseen. Tai sitten voi taistella, niin kiusaaja kaatuu. Sellainenkin keino kuitenkin on, että voi kokeilla pyytää kiusaajaa mieluummin mukaan leikkimään. Isommilla lapsilla on enemmän keinoja kiusaamisen lopettamiseen:

- **Miksihän joku kiusaa toista?**

- Mikä on kivaa ja mistä tulee hyvä mieli?

1.2 AIKUISEN NÄKÖKULMA

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemusten ja havaintojen mukaan kiusaamisen voidaan jakaa fyysiseen, psyykkiseen ja sanalliseen kiusaamiseen.

FYYSINEN:

- töniminen
- potkiminen
- pureminen
- sylkeminen
- heittäminen
- nipistely
- lelun omiminen
- lelun sotkeminen
- rajuotteinen leikki
- esteenä oleminen
- vaatteista repiminen
- tavaroiden piilottaminen
- raapiminen
- lyöminen

PSYKKINEN:

- kiristäminen (ei kutsuta syntäreille)
- pomottaminen
- vahingonilo/vahingolle nauraminen
- puhumatta jättäminen
- leikistä pois sulkeminen
- leikin sääntöjen muuttaminen
- ilmeily
- ilveily
- lahjominen
- kuiskuttelu
- hämääminen

SANALLINEN:

- nimittely
- haukkuminen
- hännäminen
- matkiminen
- lällättely
- arvostelu
- toiselle huutaminen
- supiseminen (selän takana pahan puhuminen)
- syyttely ilman syytä
- kiusalla metelöinti
- rumien puhuminen
- toisesta valehteleväminen

2. KAVERITAITOJEN VAHVISTAMINEN

Lasten kaveritaitojen kehittämisessä ovat avainasemassa tunnetaitojen vahvistaminen sekä sosiaalisten taitojen harjoittelu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kasvattajien tehtävänä on hyväksyvän ja turvallisen ilmapiirin luominen positiivisen pedagogiikan keinoin, niin että jokainen lapsi voi tuntea olevansa tärkeä ja hyväksytty. Aikuisen roolina on myös kannustaa ja rohkaista lasta ilmaisemaan mielipiteitään ja ajatuksiaan tasavertaisena toimijana toisten rinnalla.

Kasvattaja havainnoi lapsia toimien kiusaamista ennaltaehkäisevästi tunnistuen kiusaamistilanteita ja puuttuen niihin sovittuja toimintatapoja käyttäen. Lasten ikä ja kehitystaso huomioon ottaen heitä kannustetaan myös riitojen selvittämiseen itsenäisesti ja ohjataan tilanteita tarvittaessa. Ensiarvoisen tärkeää on kasvattajan oikeudenmukaisuus sekä lapsen sensitiivinen, lämmin ja tasa-arvoinen kohtaaminen.

Soinin varhaiskasvatushenkilöstö on osallistunut tunne- ja turvataito-, sekä kiusaamisen ehkäisemiskoulutuksiin, ja koulutuksia päivitetään vuosittain. Jokaisessa lapsiryhmässä on käytössä MiniVerso -materiaali, jonka avulla opetellaan lasten kanssa vertaissovittelua riitatilanteissa. Em. lisäksi lapsiryhmissä käytetään myös muita turva- ja tunnetaitojen oppimista sekä kiusaamisen ennaltaehkäisyä edistäviä oppimateriaaleja, esim. Piki-, Fanni- ja Molli-sarjoihin kuuluvat kirjat ja tunnekortit.

NÄIN TOIMIMME:

Lasten osallisuus ja itsetunnon vahvistaminen

- Ole läsnä lapselle
- Kuuntele lasta, katso silmiin, laskeudu lapsen tasolle puhuessasi ja kuunnellessasi
- Kannusta ja motivoi
- Kohtaa lapsi myönteisesti, kunnioita häntä ainutlaatuisena yksilönä
- Auta lasta pääsemään ryhmän jäseneksi
- Kiinnitä huomiota lapsen vahvuuksiin, kommentoi positiivisesti
- Sanoita lapsen vahvuuksia.
- Anna lapselle mahdollisuuksia valita ja päättää
- Painota hyvää käytöstä ei toivotun käytöksen sijasta
- Anna lapselle onnistumisen kokemuksia, iloitse hänen kanssaan onnistumisesta
- Anna lämpöä ja läheisyyttä

Turvallisen ilmapiirin luominen

- Ole toiminnassasi oikeudenmukainen ja johdonmukainen
- Tee lapsiryhmälle toimintasäännöt yhdessä lasten ja työtiimisi kanssa, pidä niistä kiinni ja keskustele lasten kanssa, jos sääntöjä rikotaan
- Tee työyhteisölle yhteiset toimintasäännöt yhdessä koko henkilöstön kanssa, pidä niistä kiinni
- Rakenna luottamusta lapsiin ja työtovereihin.
- Ole ystävällinen, tuo positiivisuutta työyhteisöön, toimi positiivisena esimerkkinä lapsille
- Karista kiire, toimi rauhallisesti lasten kanssa, vältä pitkiä odotustilanteita
- Kerro tulevista tilanteista etukäteen lapsille esim. kuvia apuna käyttäen
- Järjestä lasten istuma-, vuode-, ym. paikat siten, ettei synny turhia konflikteja
- Järjestä toimintaa pienryhmissä, huomioi erilaiset persoonat ym.
- Anna syli ja läheisyyttä lasten sitä tarvitessa
- Keskustele lasten kanssa ja perustele toimintaasi
- Ole läsnä, leiki, pelaa, askartele, lue, ym. .
- Toimi mahdollisuuksien mukaan lapsilähtöisesti
- Pidä silmät auki, puutu kiusaamiseen välittömästi

Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittelu

- Opetta lapsille hyviä tapoja, esim. kiitos, ole hyvä ja anteeksi, edellytä että niitä käytetään
- Sanoita tunteita (omia ja lasten)
- Keskustele lasten mieltä painavista huolista, esim. mitä tulee tehdä, jos sinua tai jotakuta muuta kiusataan
- Käsittele tunteita eri materiaalien kautta (erilaiset tunnekuvakortit, Fanni-, Molli-, Piki-, Ympyräiset-, ym. materiaalien avulla)
- Estä kiusaajaksi leimautuminen, vältä *kiusata* sanan käyttöä
- Käytä yhteistoiminnallisia menetelmiä.
- Kehitä lasten itsesääätelytaitoja
- Käytä kirjoja, satuja, loruja, nukketatteria, draamaa.
- Piirrä tilanteisiin liittyviä kuvia
- Ole itse mallina, kasvattaja havainnoi, ohjaa ja osallistuu leikkiin
- Ole mukana ja läsnä leikeissä myös lattiatasossa.

- Järjestä toimintaa mahdollisimman paljon pienryhmissä, porrasta tilanteita.
- Ohjaa kaverisuhteita.
- Havainnoi leikkijöiden erilaisia rooleja, opeta leikkimään erilaisten kavereiden kanssa.

Yhteistyö huoltajien kanssa:

- Keskustele ryhmäsi arvoista, toimintasäännöistä, ym. työyhteisössä sekä huoltajien kanssa
- Rakenna luottamuksellinen ja avoin suhde, joka auttaa ikävienkin asioiden käsittelyssä.
- Ota huoltajien esittämä huoli lapsesta aina vakavasti. Lapset kertovat kotona helpommin asioista.
- Kerro huoltajille kenen kanssa lapsi leikkii/ei halua leikkiä, huoltajat voivat tukea lapsen kaverisuhteita kotona.

2. KIUUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

Aikuisen tehtävänä on puuttua lasten välisiin ristiriitatilanteisiin. Tärkeää on kuitenkin opettaa ja kannustaa lapsia myös keskinäiseen välien sopimiseen.

Kun tilanteen selvittämiseen tarvitaan aikuista:

- Keskeytä tilanne.
- Keskustele lasten kanssa tapahtuneesta, käytä apuna Mini-Verson vertaissovittelumateriaalia.
- Tilanteen sopiminen, ohjaa lapsia ratkomaan ja selvittämään tilanne. Ohjaa keskustelu tarvittaessa oikeaan suuntaan.
- Voit käyttää apuna myös tunnekortteja tunteiden nimeämiseen
- Lapset voidaan ohjata tarvittaessa eri leikkeihin tai leikkimään aikuisen lähettyvillä.

Tapahtuman jälkeen on tärkeää:

- Havainnoida jatkuuko samankaltainen toiminta, voidaanko siis puhua kiusaamisesta.
- Kertoa tapahtuneesta muille ryhmän kasvattajille.
- Kertoa tapahtuneesta kaikkien osallisten huoltajille, huomioiden kuitenkin vaitiolovelvollisuus.
- Rohkaista lapsia kertomaan aikuisille, jos tilanne toistuu. Kasvattajien on osoitettava lapsille selvästi, että kiusaava tai loukkaava käytös toista lasta kohtaan ei ole hyväksyttävää. Mikäli kyseessä on toistuva

tapahtuma ja voidaan puhua jo kiusaamisesta. Tärkeää on havainnoida lastenvälisiä suhteita ja puuttua, kun huomataan, ettei kaikki ole lasten välillä kunnossa.

Kiusaamisasiaa selvitetessä tärkeää on:

- Varmista että molemmat osapuolet saavat kertoa oman näkemyksensä asiasta (Mini-Verso), älä asetu kummankaan puolelle
- Keskustele tarvittaessa molempien osapuolten kanssa erikseen, jotta saadaan käsitys kiusaamisen muodoista ja laajuudesta.
- Yhteys osapuolten huoltajiin: kerrotaan tapahtuneesta, toimenpiteistä ja jatkotoimenpiteistä.
- Seurantakeskustelu jonkin ajan kuluttua, jolloin varmistetaan, onko kiusaaminen loppunut
- Keskusteluiden ja koko prosessin dokumentointi
- Työntekijöiden on tärkeä käydä prosessi läpi tiimissä, ja arvioida miten kiusaamistapauksen käsittely sujui ja mitä voisi tehdä
- Estä kiusaajaksi leimaaminen, vältä *kiusata* sanan käyttöä

4. ARVIOINTI

Soinin varhaiskasvatuksen Kaveritaitojen tukemisen suunnitelmaa arvioidaan vuosittain varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnin yhteydessä ja sitä voidaan päivittää myös muulloin tarpeen mukaan. Lapsiryhmäkohtaisia kaveritaitojen tukemisen suunnitelmia arvioidaan tiimipalavereissa ja päivitetään tarvittaessa.

KAVERITAITOJEN TUKEMISEN SUUNNITELMA LAPSIRYHMÄSSÄ

Lukuvuosi

Ryhmä

Laadittu

Kirjaaja

Mitä kiusaaminen on?	Miten tässä ryhmässä tuetaan kaveritaitoja / ehkäistään kiusaamista?
Kiusaamiseen puuttuminen (miten ja millaisiin tapauksiin tässä ryhmässä puututaan)?	Suunnitelman arvio

Lähteet:

Lasten tunnetaitojen vahvistaminen ja kiusaamisen ehkäiseminen

Hamarus, P. 2012. Hauku haavan tekee: puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paananen, P. 2014. Kiusaaminen päiväkodissa. Ehkäiseminen ja puuttuminen. Opinnäytetyö. SeAMK Sosiaali- ja terveysala.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.